

On, nagu on

Tõnu Õnnepalu “Mandala”

Kirjastus Varrak 2012

Tõnu Õnnepalu on tunnustatud eesti proosakirjanik, luuletaja ja tõlkija. Hariduselt on ta bioloog, kuid praegu ta selle erialaga ei tegele, vaid on vabakutseline kirjanik. Õnnepalu on oma teoste eest pälvinud mitmeid auhindu, näiteks Juhan Liivi luuleauhinna ja mitu Kultuurkapitali preemiat. Tema teosed käsitlevad elu olulisi, kohati tundub, et lihtsaid, ometi sügavaid probleeme ja teemasid.

Õnnepalu uusim romaan “Mandala” räägib kassidest ja õnne valemi otsimisest. Teos meenutas pikka ja veidi unelevat teekonda, milles põimusid omavahel mitu erinevat jutustust. Selleks et rääkida millestki uuest, tuli enne avada sama paigaga seotud varasemad juhtumid. Teost oli üsna raske lugeda, sest kõik tundus kuidagi korruga toimuvat ning tegevus kulges mitmel eri ajastul. Aga seda oli ühtlasi ka kerge lugeda, sest sõnakasutus ei olnud keeruline ning kandvad mõtted olid minu jaoks olulised. Vaatamata sellele, et teoses pole põnevat narratiivi, sunnib siiski miski järjest järgmist ja järgmist lehekülge keerama.

Kõnealus teoses on juttu ühest mehest, kes on kirjanik. Kuigi temast räägiti kui kellestki salapärasest kolmandast, jäi siiski mulje, nagu oleks autor kirjutanud iseendast. Samas võib väita, et tegelikult olid teose peategelased tavalised kassid. Muidugi ei saa öelda, et need kassid oleksid olnud lihtlabased, vastupidi, nad olid arukad, mõistvad ja neil oli oma ettekujutus maailmast. Kassid ei olnud kellegi omad, nad valisid ise endale peremehe. “*Kasside poolest võivad inimesed seda kujutleda, kui see neile meeldib: et nad võtavad endale kassi. Loomulikult võtab kass endale ikka inimese.*”

Teose tegevus toimub peaaegu inimtühjas kohas, mis on tänapäeva kiirest ja elektroonilisest maailmast puutumata jäänud. Tegevuse keskmes oli väike Kollane maja, mis on ühe mõisa kõrvalhoone. Õnnepalu jutustab nii maja minevikust kui ka olevikust, vaiksest kulgemisest. Just see maja seob lood üheks tervikuks, kuigi iseenesest on see üsna rahulik paik, kus ei juhtu suurt

midagi. Paratamatult hakkab sellises kohas vahepeal igav ning Kirjanik langes talvemasendusse. See andiski talle ajendi rohkem mõelda, arutleda ja ümbritsevat kuulama õppida.

Kirjanik ei leidnud kusagil asu, ta vajab alati midagi uut ja võõrast, sest tema arvates oli millegagi harjumine halb. Uude elukohta asudes haaras teda seni tundmatu paiga asustamise elevus. Mõne aja möödudes aga vaimustus lahtus ning asendus rutiini ja tüdimusega.

Kirjanik elas üksinduses, ta oli võõrandunud oma perest ja sõpradest. Pärast Kollasest majast lahkumist asus ta elama saarele mahajäetud majja keset metsi ja soid. Seal olid tema ainsad kaaslased kaks kassi. Ta jäi silmitsi vaid iseenda ja puutumatu loodusega. *“Võib-olla on üksijäämiseks tuhandeid teid, aga kirjanikuga oli asi pigem lihtne. Ta kippus oma sõbrad, isegi oma sõbra teinekord lihtsalt unustama. Tal oli huvitav oma mõtetega, ta ei vajanud sel hetkel mitte kedagi. Aga sõprus on nagu aed. Kui sa ta lohakile jääd, ta metsistub. Väga ruttu muide. Varsti on veel näha, et seal oli kord aed. Aia saab muidugi uuesti üles harida, aga see on siis juba üks teine aed.”* Kirjanik oli oma saatusega leppinud ning võttis elu just sellisena, nagu see oli.

Kirjanik kurtis, et tema teoseid enam ei loeta ning seetõttu loobuski ta uute raamatute avaldamise mõttest. Igal varahommikul kirjutas ta suure õhinaga, kuid kustutas kirjutatu kohe järgmisel päeval ära. Lugeja ei taha kordamist, ta vajab uudsust. *“Aga kirjutamise sees on kordamine puhas õndsus. Teema lõputute variatsioonidega - mida muud see meie elu siis on?”* See oligi Kirjaniku õnne valem.

Raamatus on kirjeldatud, kuidas mungad tegid liivamandala, liivast kunstiteose, mis kätkes endas kogu maailma. Pärast mandala valmimist pühiti see kokku ning liiv kallati jökke. See sümboliseerib kõige püsitust, ajutisust. See, et miski pole igavene, ongi selle raamatu põhisoõnum.

Laine Randjärv on öelnud, et Önnepalu valdab sõna. Ta võib kirjutada ükskõik millest, ka kassidest, ikka mõjub see nii, nagu oleks tegemist maailma kõige tähtsama asjaga.

Teos oli südamlük, mõtlemapanev ning moodustas tervikuna ühe imekauni mandala mustri.